

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษา เรื่องผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นเป็นการศึกษาในระดับท้องถิ่น แต่ในเนื้อหาแล้วมีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของชนมุสลิมซึ่งอยู่กันหนาแน่นใน 4 เขต ของกรุงเทพมหานคร คือเขตชั้นใน 2 เขต ได้แก่ เขตบางกะปิและเขตพระโขนง เขตชั้นนอก ได้แก่ เขตมีนบุรี และเขตหนองจอก เพื่อที่จะสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของการศึกษาการที่ผู้นำศาสนาอิสลามมีอิทธิพลในการมีส่วนร่วมในการปกครองระดับท้องถิ่นและระดับชาติในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะนำไปสู่การศึกษาในระดับรวมของผู้นำศาสนาอิสลามของประเทศในอนาคตได้

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยที่มุ่งหาข้อสรุปว่า ผู้นำศาสนาอิสลามเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนมุสลิมอย่างไรในการที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของชุมชนมุสลิมมากน้อยเพียงใด โดยได้ศึกษาถึงสภาพของผู้นำศาสนาอิสลามในเขตกรุงเทพฯ ชั้นนอกและชั้นในว่ามีแตกต่างกันอย่างไร การยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลามมีลักษณะใดบ้าง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองในระดับใดบ้าง ผู้นำศาสนาอิสลามมีอิทธิพลและแรงจูงใจกับชุมชนมุสลิมในรูปแบบใด รวมทั้งแนวทางที่จะทำการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามในอนาคตของการเมืองไทยต่อไปด้วย

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากผลของการวิจัยในด้านเกี่ยวกับสภาพของผู้นำศาสนาอิสลามที่อยู่ในเขตกรุงเทพฯ ชั้นในและชั้นนอก พบว่าไม่มีความแตกต่างกันมากนักในด้านภูมิภาคนาของมัสยิดที่สังกัด เพราะอยู่กันเป็นกลุ่มความคิดเห็นต่าง ๆ ก็ไม่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเท่าใดนัก

เพราะเขตที่ทำการสำรวจนั้นมีสถิติการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งของประชาชนค่อนข้างสูง อยู่เกือบทุกครั้ง ทั้งในการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นและในระดับชาติ

นอกจากนี้ตำแหน่งของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีศักยภาพสูงที่สุดในการยอมรับของ ชุมชนมุสลิมและในการตัดสินใจ คือ อิหม่ามและคอเต็บ ส่วนตำแหน่งอื่น ๆ เป็นส่วน ประกอบ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการยอมรับในตัวผู้นำและการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการ เมืองจะรวมอยู่ที่อิหม่ามและคอเต็บ เป็นสำคัญ

ด้านอายุของผู้นำศาสนาอิสลามที่มีช่วงอายุ 41-50 ปี และ 51-60 ปี จะเป็น ช่วงที่มีการยอมรับจากชุมชนมุสลิมและการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมมากที่สุด พิจารณาได้ จากเป็นผู้นำที่มีความสุขุมและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว

ส่วนระดับการศึกษาของผู้นำศาสนาอิสลาม จะเห็นได้ว่าส่วนมากจะเป็นผู้ที่จบการ ศึกษาในระดับค่อนข้างต่ำ คือ ระดับประถมศึกษา มีส่วนน้อยที่จบการศึกษาในระดับสูงชั้น ปริญญาตรี ดังนั้นความคิดทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามก็จะมีการพัฒนาทางการเมือง ในระดับค่อนข้างต่ำไปด้วยและจะนำการเมืองพัฒนาไปอย่างช้า ๆ

สำหรับอาชีพของผู้นำศาสนาอิสลามก่อนที่จะมามีตำแหน่ง ส่วนมากจะเป็นผู้ที่เคย เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และกรรมการชุมชนมาก่อน ทำให้ผู้นำเหล่านี้ได้คลุกคลีกับการมี ส่วนร่วมทางการเมืองมามากทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ซึ่งอาจจะไม่ต้องดูระดับการ ศึกษาของผู้นำเป็นบรรทัดฐานก็ได้ ส่วนอาชีพครูสอนศาสนาตามที่คนคิดของชุมชนถือว่าเป็นผู้ นำที่มีความเที่ยงธรรมและเคารพมากกว่าที่จะมาเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมากนัก

เกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลาม จะเห็นได้ว่า ผู้ที่ ดำรงตำแหน่งมาเห็นระยะเวลา 2-5 ปี และ 6-10 ปี เป็นช่วงที่มีการยอมรับในตัวผู้นำ และอิทธิพลในการตัดสินใจในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุด พิจารณาในแง่ที่ว่า ช่วง 2-10 ปี จะเป็นคนที่มีอายุกลางคน ดังนั้นการทำงาน การพัฒนาต่าง ๆ จะเป็นผู้ที่มีความ สนใจและเอาใจใส่ต่อการดำเนินงานในทุก ๆ ด้านของสังคม ทั้งทางศาสนาและกิจการ

บ้านเมืองซึ่งแตกต่างกัน ส่วนผู้นำที่มีระยะเวลาดำรงตำแหน่งเกิน 10 ปี ไม่มีการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมจะคงสภาพเดิมเท่านั้น

ในด้านการยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลาม เป็นไปในลักษณะที่เป็นการเชื่อฟังผู้นำแบบผู้นำที่มี charismatic โดยส่วนตัวสูงและได้รับการยอมรับจากชุมชนในการที่จะพัฒนามัสยิด หรือการชักจูงหรือมีอิทธิพลที่จะให้คนในชุมชนของตนไปลงคะแนนเสียงให้กับนักการเมืองหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ นั้น อยู่ในระดับสูง และเป็นการยอมรับในตัวผู้นำศาสนาอิสลามในฐานะเป็นผู้นำในทางโลกและทางธรรมประกอบกันไปด้วย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามก่อให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง (political development) ในระดับสูง เพราะการที่ผู้นำศาสนาอิสลามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองนั้นถือว่าไม่ขัดต่อหลักการของศาสนาอิสลามแต่ประการใด ซึ่งในคัมภีร์อัลกุรอานก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการเคารพ ความจงรักภักดีต่อบ้านเมืองที่ได้เป็นบ้านเกิดเมืองนอนของตน และเป็นหน้าที่ของผู้นำศาสนาอิสลามโดยตรงที่จะต้องให้ความร่วมมือในการพัฒนาชาติบ้านเมืองให้มีความผาสุก ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าผู้นำศาสนาอิสลามจะให้ความเสมอภาคกับพรรคการเมืองและนักการเมืองทุกพรรคที่เข้าไปหาเสียงเลือกตั้งในชุมชนของตน และประกอบกับตัวผู้นำศาสนาอิสลามเองส่วนใหญ่ก็ได้ติดตามข่าวและการประชาสัมพันธ์การหาเสียงเลือกตั้งจากพรรคการเมืองต่าง ๆ และจากทางราชการโดยสม่ำเสมอ

นอกจากนี้ผู้นำศาสนาอิสลามมีอิทธิพลและแรงจูงใจกับชุมชนมุสลิมในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง โดยที่ผู้นำศาสนาอิสลามเป็นบุคคลที่ชุมชนมุสลิมให้การยกย่องเป็นตัวแทนในการที่จะมีสิทธิมีเสียงในเรื่องต่าง ๆ จากผลการวิจัย ส่วนใหญ่แล้วผู้นำศาสนาอิสลามจะมีส่วนร่วมในการใช้อิทธิพลส่วนตัวในการที่จะนำปัญหาของชุมชนไปปรึกษากับผู้แทนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหานั้นสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี รวมทั้งการจูงใจให้คนในชุมชนได้พัฒนามัสยิดและขอความร่วมมือในการทำงานเพื่อส่วนรวม นับว่าผู้นำศาสนาอิสลามเป็นจุดศูนย์กลางของการรวมพลังของชุมชนมุสลิมในการประกอบกิจการงานต่าง ๆ ให้สำเร็จลงได้ด้วยดี

ข้อเสนอแนะทั่วไป

ในการศึกษาวิจัยเรื่องผู้นำศาสนาอิสลามกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การทำความเข้าใจกับผู้นำศาสนาอิสลามเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน และต้องใช้จิตวิทยาในการดำเนินการอย่างรอบคอบ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ค่อนข้างแน่นอนเพราะตัวผู้นำศาสนาถือว่าเป็นเรื่องที่เป็นตัวแทนของการกระทำความดีให้กับคนในชุมชนได้ปฏิบัติตาม ซึ่งถ้ามีการเอนเอียงไปในทางเสื่อมเสียศีลธรรมก็จะถูกคนในชุมชนโจมตีได้ ดังนั้นการศึกษาเรื่องนี้จึงเป็นเสมือนดาบสองคม อาจมีทั้งผลดีและผลเสียในเวลาเดียวกัน แต่ในภาพรวมแล้วผู้นำศาสนาอิสลามนี้ยอมเป็นที่เคารพยำเกรงของคนทั่วไปในชุมชน จะดำเนินการสิ่งใดก็จะได้รับความร่วมมือเสียเป็นส่วนใหญ่

ข้อเสนอแนะของผู้วิจัย ได้มองประเด็นปัญหาของการศึกษาที่ว่า ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งของผู้นำศาสนาอิสลาม ตั้งแต่ระดับสูงถึงระดับท้องถิ่นสมควรจะได้มีการแก้ไขให้มีการเลือกตั้งกันเป็นเทอมเป็นระยะเวลา 4 ปี มีการเลือกตั้งกันใหม่ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสืบเปลี่ยนการบริหารงานของมัสยิดในท้องถิ่นของตนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและมีความเห็นประชาธิปไตยในการดำเนินการบริหารงานของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

ประเด็นที่ทางระเบียบของกระทรวงมหาดไทยได้ตีความว่า ตำแหน่งผู้นำศาสนาอิสลามแก่นักพรต นักบวช และไม่มีสิทธิ์ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่าผู้นำทางศาสนาอิสลามนั้นเปรียบเสมือนบุคคลธรรมดาแต่มีฐานะทางศาสนาในการเป็นผู้นำปฏิบัติงานทางศาสนา มิใช่ นักพรต นักบวช เช่น กิกษุ สามเณร ในหลักของพุทธศาสนา ดังนั้นจึงเห็นสมควรให้ทางราชการแก้ไขกฎหมายให้ทันสมัย เพื่อมิให้เป็นการตัดสิทธิ์ผู้นำศาสนาอิสลามในการไปใช้สิทธิ์การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ก็จะเป็นการเปิดโอกาสสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคลให้ทัดเทียมกันได้

ประเด็นที่เกี่ยวกับการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นและประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งปรากฏอยู่ในแผนพัฒนากรุงเทพมหานครฉบับนี้ด้วย (พ.ศ. 2530-2534) นี้ ควรจะนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้นำท้องถิ่นและผู้นำศาสนาอิสลามพร้อมกันใน

เหตุผลที่ว่า ผู้นำศาสนาย่อมเข้าถึงจิตใจของประชาชนมากกว่า เพราะเป็นเรื่องของภาวะบุคคลที่เป็นผู้นำย่อมได้รับการเคารพและนับถือจากชุมชนนั้นแล้ว การสอนค่านิยมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่ดี การรณรงค์ให้รู้จักการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตยที่ดี ซึ่งจะทำให้บทบาทของผู้นำศาสนาอิสลามกับคนในชุมชนสร้างภาพพจน์ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคงยั่งยืนในอนาคตของการเมืองการปกครองของไทย

ประการสุดท้ายมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า เมื่อได้ทราบทัศนคติการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้นำศาสนาอิสลามเฉพาะในเขตที่มีชุมชนมุสลิมหนาแน่นในกรุงเทพมหานครแล้ว อาจเป็นฐานในการที่จะทำการวิจัยหาทัศนคติของผู้นำศาสนาอิสลามในระดับชาติต่อไป เช่น ในความคิดเห็นของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย ตัวผู้นำศาสนาอิสลามระดับชาติ (จุฬาราชมนตรี) และการสำรวจทัศนคติของชุมชนมุสลิมทั่วประเทศ ก็อาจจะทราบทัศนคติของชุมชนมุสลิมในประเทศไทยทั้งหมดว่ามีความคิดเห็นในทางการเมืองการปกครองอย่างไร อันจะนำไปสู่การปรับปรุงและพัฒนาการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ถาวรสืบไป.